

ARBORETUM BUDAI (UNGARIA)

TÜNDE NAGY*

Key words: arboretum, woody ornamentals

Abstract: More than 100 years ago, in 1893 the leaders of the Royal Horticultural School, predecessor of University of Horticulture and Food Industry from Budapest, the capital of Hungary (Eastern Europe), decided to built on 3 ha near the school, an arboretum with the aim to serve the students' education. At that time were planted 1000 trees and shrubs and 90 different perennials. Now the Arboretum covers 7,5 ha with 1440 woody species and cultivars, more than 240 kinds of bulb-flowers and 300 different perennials and serve the education of students and the research.

Importanța și rolul arboretum-ului

Arboretum, prin definiție, este o colecție de plante lemnoase grupate după criterii sistematice, ecologice sau fitogeografice. Fiind construit în acest spirit Arboretum Budai demonstrează de peste 100 de ani rolul important pe care îl are în conservarea, studii și dezvoltarea speciilor lemnoase ornamentale.

Arboretum Budai are în primul rând rolul de a servi activitatea didactică și de cercetare a catedrei de Floricultură și Dendrologie a Universității pe teritoriul căreia se află. Studenții Facultății de Horticultură și ai Facultății de Arhitectură Peisageră găsesc aici tot materialul de studiu al materiilor de : *Dendrologie ornamentală, Plante ornamentale anuale, bienale și perene.*

Cel de-al doilea rol este acela de cercetare în domeniul dendrologiei ornamentale. Actualmente se lucrează în cadrul unor proiecte naționale și internaționale în scopul îmbogățirii sortimentului cu taxoni rezistenți la condițiile de mediu urban. De asemenea se lucrează și în direcția aclimatizării de taxoni introduși din diferite regiuni ale globului cu climat asemănător sau puțin diferit: N-S.U.A., NV-Franței etc.

Cel de-al treilea rol este acela de **parc de recreere.**

Istoric

Cu mai mult de 100 de ani în urmă, în anul 1893 conducerea *Institutului Regal de Horticultură*, predecesorul *Universității de Horticultură și Industrie Alimentară*, a decis înființarea unui arboretum în incinta Institutului cu scopul de a sprijini activitatea didactică și de cercetare în domeniul dendrologiei ornamentale.

*University of Horticulture and Food Industry, Department of Ornamentals and Dendrology, 1118 Budapest, Villányi u. 35-43, Hungary

După planurile și sub conducerea dendrologului *Ráde Károly* în iarna dintre anii 1893-1894 au fost plantați, pe o suprafață de 3 ha, 1000 de taxoni lemnoși și în jur de 90 de taxoni de plante ierboase perene, respectându-se stilul de parc englezesc. Plantele au fost repartizate în grupe sistematice pe baza lucrării „Deutsche Dendrologie“ a lui Emil Koehne care urmează sistematica lui Engler.

În anii 20 arboretum-ul s-a extins cu încă trei sferturi de hectar, după planurile arhitectului peisager *Rerrich Béla*, lucrările fiind conduse de dendrologul și profesorul *Magyar Gyula*. Un catalog rămas din acea vreme arată că în arboretum se cultivau atunci 1370 de taxoni lemnoși.

În tipul celui de al doilea război mondial arboretum-urile din întreaga țară au suferit distrugerii importante, iar în mod deosebit a fost atins Arboretum-ul Budai, fiind situat în capitală.

În anul 1949 au început lucrările de reconstrucție sub conducerea profesorului dendrolog *Nádasi Mihály*, urmate de o perioadă de dezvoltare extensivă și intensivă care continuă și azi. În momentul de față Arboretum-ul se întinde pe o suprafață de 7,5 ha și conține în jur de 1440 taxoni lemnoși, 240 de taxoni de plante ornamentale bulboase și în jur de 300 de taxoni de alte plante ornamentale perene.

În anul 1975 a fost declarat rezervație naturală. Adaptându-se cerințelor mai noi, astăzi Arboretum-ul slujește pe lângă scopul didactic și acela de cercetare.

Întreținerea și funcționarea arboretum-ului este sub directa îndrumare a Catedrei de Floricultură și Dendrologie a Universității. Recent a fost realizată harta computerizată a arboretum-ului. Aceasta, împreună cu lista de taxoni, poate fi consultată și prin *Internet* (<ftp://WWW.ARBOR.KEE.HU>). De asemenea, harta și lista taxonilor a fost editată pentru a ușura studenților și vizitatorilor orientarea în arboretum.

Poziție geografică. Condiții pedo-climatice. Vegetația naturală.

Arboretum-ul este situat în NV Ungariei, în capitala țării, Budapesta (Fig. 1), pe panta sudică a muntelui Gellert, la o altitudine de 235 m.

Clima Ungariei, luată în ansamblu, este temperat continentală cu influențe extreme, cu ierni secetoase, lipsite de zăpadă și cu veri caniculare, secetoase. Capitala se remarcă prin temperaturi mai ridicate comparativ cu regiunile imediat învecinate.

Solul arboretum-ului este humus-carbonat, puternic erodat, sărac în humus, pe roca mamă de piatră de var și dolomit.

Vegetația naturală a fost reprezentată de asociații vegetale de *Fraxino pannonicae-Ulmetum*, *Aceri tatarico-Quercetum* și *Orno-Quercetum*.

Orografia terenului este foarte variată.

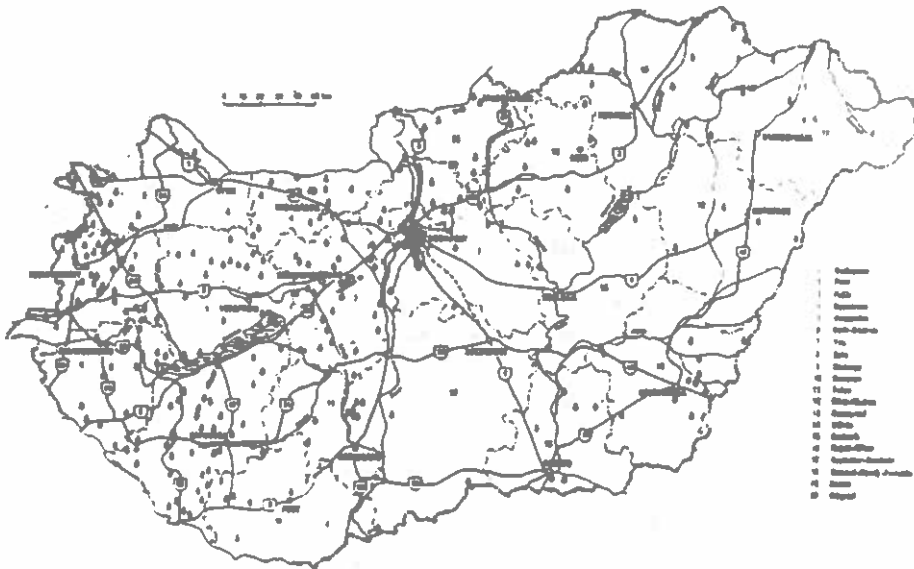

Fig. 1 — Poziția pe hartă a Arboretum-ului Buda:

Organizarea arboretum-ului. Repartizarea taxonilor.

Strada Ménesi împarte arboretumul în două părți principale numite Grădina de sus (cea mai veche, unde se găsesc și taxoni care au peste 100 de ani) și Grădina de jos (partea mai nouă), care sunt împrejmuite în partea de nord, respectiv, de sud de un gard de piatră (Fig. 2). La rândul lor, cele două părți principale sunt împărțite în 21 de parcele, pentru a ușura orientarea vizitatorului. Pe teritoriul arboretum-ului se găsesc 11 clădiri aparținând de Universitate. Arboretum-ul este realizat în stil peisager, speciile ocupă locul optim din punct de vedere ecologic și estetic. Alegerea taxonilor a fost și rămâne subordonat scopului principal: studiu, cercetare. În momentul de față în arboretum se găsesc 1440 de taxoni lemnoși (aparținând la 75 de familii botanice, dintre care 6 de conifere și 69 de foioase), 240 de taxoni de plante bulboase ornamentale și 300 de taxoni de alte plante perene. În arboretum se poate întâlni aproape tot sortimentul de arbori și arbuști ornamentali aflat în momentul de față în producția pepinierei dendrofloricole din țară lipsind doar câteva specii care nu rezistă condițiilor de sol cu pH ridicat cum sunt: *Calluna vulgaris*, *Sarothamnus scoparius*, specii de *Rhododendron*. Colecțiile de *Sorbus*, *Tilia*, *Prunus*, *Fraxinus*, *Chamaecyparis*, *Laurocerasus*, constituie materialul lucrărilor de ameliorare.

Fig.2 – Organizarea arboretumului

Tabelul I
Câteva date climatice ale orașului Budapesta pentru perioada 1991-1995

Factorul climatic	Anul				
	1991	1992	1993	1994	1995
Temperatura medie anuală °C	12	12,3	11,3	12,6	11,4
Temperatura maximă înregistrată °C	34,6	36,5	35,0	36,5	34,5
Temperatura minimă înregistrată °C	-9,7	-9,6	-9,7	-7,2	-11,5
Ore de strălucire a soarelui	2015	2096	2092	1979	1845
Precipitații mm	415	363	506	480	576
Numărul zilelor cu precipitații sub formă de ploaie	97	92	93	106	100
Numărul zilelor cu precipitații sub formă de lapoviță și ninsoare	14	18	35	7	29
Numărul zilelor cu furtună	23	30	31	34	35
Viteza medie a vântului m/sec	2,4	2,6	2,7	2,4	2,6

Taxoni cu valoare deosebită

O colecție deosebită o reprezintă grupa „hungaricum-urilor“, taxoni din flora spontană a Ungariei sau rezultați din activitatea de selecție a cercetătorilor maghiari. Așa sunt de exemplu: *Sorbus rotundifolia*, specie care crește spontan în zona muntoasă Bükk; *S. vértensis*; *S. degenii*; *Fraxinus ornus* 'Mecsek' cu coroana globuloasă; cultivarii de *Tilia tomentosa*: 'Bori', 'Szürke oszlop', 'Bozsoki klon' ameliorate în țară; cultivarii de *Chamaecyparis lawsoniana*; *Laurocerasus officinalis*; *Lonicera x tellmanniana* (hibrid ameliorat de Magyar Gyula, recunoscut în toată lumea etc.

În partea mai veche a arboretum-ului, în Grădina de sus se găsesc exemplare seculare de *Quercus libani*, *Parrotia persica*, *Carya cordiformis*, *Ginkgo biloba*.

O bogată colecție de plante de climat subtropical sau mediteranean înfloresc sau unele chiar fructifică bogat în fiecare an. Câteva din acestea sunt: *Ficus carica*, *Diospyros kaki*, *Clerodendrum trichotomum*, *Punica granatum*, *Spartium junceum*, *Cistus laurifolius*, *Albizia julibrissin*, *Cupressus* sp., *Yucca* sp., *Rhamnus alaternus*, *Quercus* sp. Fiind protejate din trei părți de zidurile clădirii principale împotriva vânturilor și curenților reci de aer și beneficiind de căldura reflectată de zidurile acesteia, în majoritate de sticlă, rezistă gerului plante subtropicale ca: *Trachycarpus fortunei*, *Fassia japonica*, *Aucuba japonica*, *Fuchsia magellanica*, *Hedera colchica* și fructifică abundant în fiecare an *Nandina domestica*.

Perspective

Continuă dezvoltarea intensivă și extensivă în scopul îmbogățirii colecțiilor.

Arboretum-ul Budai este afiliat la *Organizația Grădinilor Botanice și Arboretum-urilor din Ungaria* care a propus ca scop pentru anul 1997 crearea unei baze de date conținând lista tuturor taxonilor aflați în grădinile botanice și arboretum-urile din Ungaria și afilierea acesteia la baza de date internațională.

Activitatea de selecție și aclimatizare este și pentru viitor subiectul proiectelor de cercetare. Se dorește extinderea schimburilor internaționale bilaterale.

Bibliografie

- Schmidt G., 1944 – A Budai Arborétum. Kertészeti és Elelmiszeripari Egyetem, Budapest
- Schmidt G., Keller Pintér János, 1996 – Kertészeti és Elelmiszeripari Egyetem Budai Arborétuma. Budapest
- Proboeckai Endre, 1994 – Adatok a Kertészeti és Elelmiszeripari Egyetem 100 éves arborétumának történetéhez. Publicationes Universitatis Horticulturae Industriæque Alimentariae. vol. LIV, pg. 2-8
- Mészöly G., 1984 – Arborétumok országzerte. Mezőgazdasági kiadó. Budapest; Budapest Statisztikai Zsebkönyve, 1996 – Központi Statisztikai Hivatal Budapesti és Pestmegyei Igazgatósága. Budapest